

Petra Härkönen

NUORTEN KOKEMA SOSIAALINEN PAINOSTUS PÄIHTEIDEN KÄYTTÖÖN

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Petra Härkönen
Työn nimi	Nuorten kokema sosiaalinen painostus päihteiden käyttöön
Toimeksiantaja	Nuorisotila Starlight
Vuosi	2023
Sivut	34 sivua, liitteitä 12 sivua
Työn ohjaaja(t)	Mauno Saksio

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia päihteiden käyttöön liittyvästä sosiaalisesta painostuksesta. Tutkimuksessa selvitettiin nuorten kokemuksia siitä, millä tavoin, missä ja ketkä painostavat nuoria käyttämään päihteitä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Mikkelin nuorisotoimi/nuorisotila Starlight.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa nuorten kokemasta painostuksesta päihteiden käyttöön. Lisäksi tavoitteena oli saada kyselytutkimuksen avulla konkreettisia lukuja päihteiden käytön yleisyydestä Mikkelin nuorisotilojen kävijäkunnan keskuudessa.

Tämä opinnäytetyö on määrällinen tutkimus. Tutkimusta varten luotiin kyselylomake, joka pyrki kartoittamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin mahdollisimman laajasti. Kysely sisälsi yhteensä 22 kysymystä. Kyselyyn oli mahdollista vastata yhteensä 12 päivää ja vastaajia kertyi tuossa ajassa 17. Suljettujen kysymysten analysoinnissa käytettiin perustason analyysia, kuten taulukoita. Avoimet kysymykset analysoitiin kvalitatiivisesti eli laadullisesti käyttäen luokitelua.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että suuri osa vastanneista nuorista on kokeillut päihteiden käyttöä alaikäisenä. Osasyynä päihteiden käyttöön on sosiaalinen painostus, joka tulee pääasiassa kavereilta. Tutkimustulokset antoivat myös tietoa siitä, mitkä päihteet ovat nuorten keskuudessa yleisimmin kokeiltuja ja käytettyjä.

Asiasanat: opinnäytetyö, nuoret, päihteet, sosiaalinen painostus

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Petra Härkönen
Thesis title	the Experiences of social pressure to use substances among young people
Commissioned by	Starlight
Time	2023
Pages	34 pages, 12 pages of appendices
Supervisor	Mauno Saksio

ABSTRACT

The objective of this research-based thesis was to produce current information on young people's social pressure to use substances. The main method was a survey to which 17 youngsters gave their answers. The survey aimed at collecting concrete numbers about the substance use and the pressure linked to it among the respondents. The commissioner of the thesis was the department of youth services in Mikkeli.

The thesis was quantitative study. An inquiry form was created and given to the youth services. It was directed to their 15–17-year-old clients. After the answers were given, closed questions were analysed using graphs, percentiles and quantities. Qualitative analysis in the form of categorization was used with open questions.

The study concluded that a big percentage of the respondents had experimented with substances while underage. Social pressure, mainly from peers, was found to be a contributory cause of substance use. The research findings also gave information about what substances were the most common among youngsters in the area. The results can be used in drug prevention, for example at events.

Keywords: thesis, the youth, substances, social pressure

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	7
2.1	Aikaisemmat tutkimukset.....	7
2.2	Nuoruus.....	8
2.3	Nuorten päihteiden käyttö.....	9
2.4	Tyypilliset nuorten käyttämät päihteet.....	10
2.4.1	Alkoholi.....	10
2.4.2	Nikotiinituotteet.....	10
2.4.3	Kannabis.....	11
2.5	Sosiaalinen painostus ja ryhmäpaine.....	12
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	12
3.1	Aikataulu.....	12
3.2	Luvat ja kustannukset.....	13
3.3	Tutkimustehtävän rajaus.....	14
4	TUTKIMUSMENETELMÄ, AINEISTO JA ANALYYSI.....	15
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	17
5.1	Tutkimukseen osallistuneet.....	17
5.2	Päihteiden käyttö ja kokeilu.....	18
5.3	Kokemukset päihteiden käyttöön painostamisesta.....	21
5.4	Sosiaalisen median aiheuttama paine.....	23
5.4.1	Sosiaalisen median eri alustat.....	24
5.4.2	Sosiaalisessa mediassa tapahtuva painostus.....	25
5.5	Painostuksen vaikutus päihteiden käyttöön ja kokeiluun.....	26
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	27
7	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	29
8	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET.....	33

LIITTEET

Liite 1. Taulukko käytetyistä tutkimuksista

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Infokirje vanhemmille

Liite 4. Kyselylomake

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla, millaista sosiaalista painostusta nuoret kokevat päihteiden käyttöön. Kyselytutkimukseen vastaajat olivat Mikkelin nuorisotilojen asiakaskuntaa. Opinnäytetyöni vastaajakunta oli kyselyyn osallistuvien nuorisotilojen 15 vuotta täyttäneet asiakkaat.

Työelämäkumppanina opinnäytetyössä toimi Mikkelin nuorisotila Starlight/Mikkelin nuorisotoimi. Nuorisotila Starlightin lisäksi kysely jaettiin Mikkelin alueen kahdelle muulle nuorisotilalle. Työelämäkumppanin rooli työssäni oli se, että sain tuotettua heille ajankohtaista tietoa heidän asiakkaidensa päihteiden käytöstä ja kokeilusta sekä siitä, kuinka paljon painostusta päihteiden käyttöön liittyy. Lisäksi työelämäkumppanini oli koko ajan työssä mukana niin, että sain heiltä vastauksia mahdollisiin kysymyksiini sekä olimme yhteydessä sähköpostitse liittyen opinnäytetyön etenemiseen.

Opinnäytetyön aihe nousi omasta halustani tehdä opinnäytetyö nuoriin liittyen. Oman näkemykseni mukaan päihteiden käyttö nuorten keskuudessa on nykyään hyvin yleistä, joten halusin selvittää, millainen ja miten suuri merkitys sosiaalisella painostuksella ja ryhmäpaineella on päihteiden käyttöön.

Sosiaalinen painostus, jota voidaan kutsua myös ryhmäpaineeksi, on tutkimuksessani keskeinen käsite. Sosiaalisella painostuksella tarkoitetaan toimintaa, joka on suurilta osin tiedostamatonta ja se kohdistuu ryhmän jäseniltä toiselle jäsenelle. Paine voi olla sekä negatiivista että positiivista ja se voi luoda yksilölle turvallisuuden tunnetta. Sosiaalisen paineen tavoitteena on saada ryhmässä olevan jäsenen ajattelu, käyttäytyminen ja arvomaailma vastaamaan ryhmässä olevia odotuksia. Sosiaalinen paine sisältää kahdenlaista painostusta. Toinen näistä on yhdenmukaisuuspyrkimys, jossa jäsen pelkää erilaisten näkökantojensa asettavan hänet naurunalaiseksi tai ryhmän ulkopuolelle suljetuksi. Pelko ajaa jäsentä mukautumaan ryhmän mielipiteisiin ja tekemisiin. Toinen sosiaalisen paineen muoto on ryhmäajattelu, jossa pelon sijasta ryhmän jäseniä ohjaa vahva halu kuulua ryhmään ja kokemus ryhmän voittamattomuudesta. (Juutilainen 2022, 59–61.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla, millainen vaikutus sosiaalisella painostuksella on nuorten päihteiden käyttöön. Selvitetty tieto on arvokasta, jotta saadaan tietoa nuorten kokemasta sosiaalisesta painostuksesta, mutta samalla myös tilastoja siitä, kuinka moni nuorisotilojen asiakas käyttää päihteitä. Tietoa voidaan käyttää siihen, että työntekijät voivat herättää nuorisotiloilla keskustelua vastauksista ja niiden jakautumisesta. Lisäksi joka vuonna järjestettävä Safe7-tapahtuma voi saada uutta tietoa ja mahdollisesti käyttää sitä tapahtumassa. Safe7-tapahtuma on osa ehkäisevää päihdetyötä. Tapahtumassa Mikkelin alueen seitsemäsluokkalaisille tuodaan esille päihdetyötä ja päihteiden vaaroja herätellen nuorten ajatuksia aiheesta.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat nuoruus, nuorten päihteiden käyttö, alkoholi, nikotiinituotteet, kannabis sekä sosiaalinen painostus.

2.1 Aikaisemmat tutkimukset

Nuorten päihteiden käyttöä on tutkittu paljon vuosien aikana, niin Suomessa, kuin kansainvälisesti. Tutkimuksen suunnitelmavaiheessa tutustuin aiempiin tutkimuksiin tekemällä kirjallisuuskatsauksen aiheesta (liite 1). Kirjallisuuskatsauksen tekemisessä käytin tietokantoina pääasiassa Google Scholaria ja kirjastojen internetsivuja. Käyttämiäni hakusanoja olivat esimerkiksi päihteet, nuoret ja sosiaalinen painostus. Aiheeseen liittyviä teoksia löytyi todella paljon, jopa satoja, mutta niistä suurin osa oli Theseus-tietokannasta löytyviä opinnäytetöitä. Muiden tekemät opinnäytetyöt eivät ole sopivia lähteitä omaan opinnäytetyöhön, joten se sulki valtaosan Google Scholarin hakutuloksista pois. Jäljelle jääneistä tuloksista rajasin pois teokset, jotka oli tehty ennen 2010-lukua. Kirjallisuuskatsaukseen valikoituivat teokset, jotka olivat omaan tutkimukseeni liittyviä ja sopivia.

Eurooppalaisnuorten alkoholin ja päihteiden käyttöön perehtynyt tutkimus (ES-PAD Group 2016.) kertoo, että suomalaisnuorten alkoholin ja päihteiden käyttö on keskivertolukemissa muihin Euroopan maihin verrattuna, eikä Suomi erityisesti erotu tutkimustuloksissa. Tutkimuksessa vertailukelpoista tietoa kerättiin 15–16-vuotiailta nuorilta yhteensä 35 Euroopan maasta. Suomalaisista

nuorista 74 % oli käyttänyt elämänsä aikana alkoholia. Tyttöjen ja poikien välillä prosentit olivat hyvin samoissa lukemissa, poikien kohdalla määrä oli vain kolme prosenttiyksikköä suurempi. Näistä 74 %:sta vain 13 % oli päätenyt huumaltumiseen asti. Tupakoinnin osalta luvut olivat pienempiä kuin alkoholin ja suomalaisista nuorista 47 % on käyttänyt elämänsä aikana tupakkaa. Tupakanpoltossa poikien osuus oli kuusi prosenttiyksikköä tyttöjä suurempi.

Suomalaisten kouluterveyskyselyiden tuloksia tarkastellessa selviää, että nuorten päihteiden käyttö on ollut useamman vuoden laskussa, mutta se on edelleen yleistä. Vuoden 2020 kouluterveyskyselyssä käy ilmi, että kokonaan raittiiden nuorten määrä on kasvanut, mutta nuuskan käyttö, etenkin poikien keskuudessa on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut nousussa. (Helénius 2022.)

Lehdon ym. (2012, 10–11) Helsingissä tekemässä tutkimuksessa, syksyn 2010 ja kevään 2011 aikana tutkittiin, millaisia riskitekijöitä nuoret näkevät alkoholin käytössä. Tutkimuksessa nousi ilmi, että siihen osallistuneet nuoret kokivat sosiaalisen painostuksen olevan alkoholin käytön riski, etenkin kun alkoholia juodaan isossa porukassa. Nuoret näkivät sosiaalisen painostuksen olevan todellinen uhka varsinkin silloin, kun alkoholin juojalla on vaikeutta kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta toisiin, hänellä on heikko itsetunto, tai muita omia, sisäisiä ongelmia. Porukassa juominen mahdollistaa joutumisen muiden tahdon kohteeksi ja oman toimijuuden kadottamiseen sekä siihen, että sosiaalinen painostus ajaa juomaan enemmän tai sellaisella tavalla, joka on epämiellyttävää. Toinen nuorten esille tuoma riski oli, että ”joukossa tyhmyys usein tiivistyy”, mikä voi saada koko joukon tekemään yhdessä asioita, joita tullaan myöhemmin katumaan. (Lehto ym. 2012, 10–11.)

2.2 Nuoruus

Nuoruuden tarkastelu tärkeänä elämänvaiheena on melko uusi ilmiö, ja sen synty on ollut 1800-luvun loppupuolelta alkaen vahvasti kytköksissä koulutuksen laajentumiseen ja pidentymiseen. Moderni nuoruus ja sen muotoutuminen erityiseksi ikävaiheeksi liittyy laajoihin yhteiskunnallisiin muutosprosesseihin niin koulutuksen, perhe-elämän kuin lääketieteenkin alueella. Länsimaissa

nuoruus nähdään siirtymävaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Nuoruuden aikana omaksutaan yhteiskunnassa tarvittavia ja oleellisia taitoja sekä itsenäistytään omasta lapsuudenperheestä vähitellen. Nuoruuden ikävaiheen sisältö ja pituus ovat vaihdelleet ajan ja eri kulttuurien välillä, mutta länsimaissa ikävaiheen kesto on pidentynyt samaa tahtia kuin keskimääräinen elinikä on ihmisten keskuudessa noussut. Nuoruus mielletään epävakaaaksi ja emotionaaliseksi elämänvaiheeksi, joka jokaisen yksilön on käytävä läpi, jotta voi saavuttaa kypsän aikuisuuden. (Aapola & Kaarninen 2003, 12–13.) Suomen nuorisolaki määrittelee nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 21.12.2016/1285).

2.3 Nuorten päihteiden käyttö

Nuoruusiässä aivot kehittyvät hyvin voimakkaasti, joten päihteiden käyttö nuoruusiässä vaikuttaa aivojen kehitykseen rakenteellisesti niin, että nuorelle syntyy alttius alkoholiriippuvuudelle ja alkoholin väärinkäytölle. Nuoruusiässä ihmisellä kehittyvät motivaatio, impulssikontrolli, käsittelykyky sekä kyvyt ylläpitää ihmissuhteita. Jos tässä kehitysvaiheessa nuoren aivot altistuvat suurille määrille alkoholia, voi esimerkiksi nuoruusiän impulsiivisuus olla menemättä ohi aikuistuesssa. Koska päihdyttävien aineiden käyttö alentaa käyttäjän riskiottokynnystä, voi päihtynyt nuori altistua monille riskitekijöille. (Fjörd ym. 2009, 19.)

Tyypillisesti nuoret tekevät ensimmäiset päihdekokeilunsa 10–15 vuoden iässä. Päihdekokeilujen ja päihteiden käytön määrä usein lisääntyy nuoren ikääntyessä. Usein ensimmäiset päihdekokeilut tehdään alkoholilla tai savukkeilla. (Kosola ym. 2018.) Yleisesti ottaen miehet käyttävät päihteitä enemmän kuin naiset, mutta nuoruusiässä sekä tyttöjen että poikien päihteiden käyttö on lähes samalla tasolla (Fjörd ym. 2009, 17.) THL:n tekemässä ehkäisevän päihdetyön ennakkotutkimuksessa keskusteluun osallistuneista panelisteista osa nosti huolenaiheeksi kannabiksen ja nuuskan käytön yleistymisen. Alkoholin käyttö on vähenemässä, mutta kannabiksen käytön lisääntyminen nähdään uhkana tulevaisuudessa. (Warpenius ym. 2015, 38.)

2.4 Tyypilliset nuorten käyttämät päihteet

2.4.1 Alkoholi

Alkoholin tiedetään olevan suomalaisessa kulttuurissa merkittävin päihde niin aikuisten kuin myös nuorten keskuudessa. Vaikka nuorten päihteiden käyttö on vähentynyt hieman 2000-luvulla ja yhä useampi nuori pysyy raittiina, on humalanhakuinen juominen silti yleistä nuorten keskuudessa. (Fjörd ym. 2009, 17, 19.) Sosiaalisella kanssakäymisellä on suuri merkitys alkoholin käyttöön. Nuorilla on usein paljon vapaa-aikaa, johon yhdistettynä nuorten vahva kokeilunhalu selittää osin nuorten alkoholinkäyttöä ja alkoholin kokeilua. (Mäkelä ym. 2018, 147.)

Alkoholin humalanhakuinen juominen on yleisempää ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla, kun lukiota käyvillä nuorilla sekä viikoittain tapahtuva alkoholin humalanhakuinen käyttö on pojilla tavallisempaa kuin tytöillä. Suomessa aloitetaan alkoholikokeilut usein 14–15-vuotiaana. (Fjörd ym. 2009, 17, 19.) Vuoden 2021 kouluterveyskyselystä selviää, että noin 10 % perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista juovat itsensä todella humalaan vähintään kerran kuu-kaudessa. Tutkimuksen mukaan suurin humalajuominen tapahtuu ammattikoulua käyvien keskuudessa. (Helenius 2022.)

Alkoholin hankkiminen alaikäisenä on vaikeutunut ikärajavallvonnan tehostutua ruokakaupoissa ja Alkossa. Myös vanhemmat hankkivat yhä vähemmän ja harvemmin alkoholillisia juomia lapsilleen. Nuoret hankkivat juomansa Alkosta ja ruokakaupasta hakijan avulla. Lisäksi kaverien tarjoamat alkoholijuomat ovat yleinen tapa saada juotavaa. (Kinnunen ym. 2019.)

2.4.2 Nikotiinituotteet

Vuonna 2012 on tehty laadullinen tutkimus toisen asteen opiskelijoiden tupakkakäyttäytymisestä. Tutkimuksen analyysissa tuli ilmi, että tupakan kokeilematta jättämisen kulttuuri on laajaa ja kokeilemattomuuden kannattajia löytyy lisääntyvässä määrin lukion lisäksi myös ammattikoulusta. (Puuronen 2012, 90.) Tutkimuksissa tuli ilmi, että tupakkaa kokeillaan usein kokeilunhalusta. Toinen suuri syy tupakan kokeilulle oli se, että myös kaverit polttavat ja on tärkeää ”olla cool” ja ”saada kovan jätkän maine”. Tupakan polttaminen koetaan

sosiaalisesti arvokkaaksi taidoksi, kun pyritään pääsemään mukaan porukkaan, johon kuuluu tupakkaa polttavia. Sosiaalinen painostus mainittiin tutkimuksen vastauksissa kahdesti, toisessa kaverin painostuksena ja toisessa pakottamisena. (Puuronen 2012, 93–100.) Vuoden 2021 kouluterveyskyselyyn vastanneista peruskouluikäisistä tupakkaa polttaa päivittäin noin 5 %, joista poikien osuus on hieman suurempi kuin tyttöjen. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista noin 20 % polttaa päivittäin, joista tyttöjen osuus on suurempi. (Helenius 2022.)

Nuuskan käyttö ja kokeileminen ovat nousseet etenkin ammattikoululaisten keskuudessa vuodesta 2017 lähtien. Vuonna 2021 noin 15 % ammattikoululaisista pojista käytti nuuskaa päivittäin ja ammattikoulua käyvien tyttöjen kohdalla luku oli lähes kymmenen prosenttia pienempi. Lukiossa sekä peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten keskuudessa nuuskan päivittäinen käyttö on hieman vähäisempää, noin 5 %. (Helenius 2022.)

2.4.3 Kannabis

Kannabis on usein ensimmäinen laiton huumausaine, jota kokeillaan. Ensimmäinen kokeilu tapahtuu usein nuoren täytettyä 15 vuotta. Kannabiksen kokeilu on tasaantunut ja vähentynyt 2010-luvulla, mutta nuorten asenne kannabiksen käyttöön on muuttunut sallivammaksi. (Kosola ym. 2018.) Kannabiksen käytöllä on paljon haitallisia vaikutuksia etenkin nuorille. Kannabiksen runsaalla käytöllä altistaa itsensä masennukselle ja ahdistuneisuudelle, sekä nuorten kohdalla kannabis kaksinkertaistaa riskin sairastua psykoosiin. Alkoholin tavoin kannabis heikentää tarkkaavaisuutta sekä muistia, ja sen käyttö aiheuttaa lisääntyneen onnettomuusriskin. (Hakkarainen ym. 2014.)

Kouluterveyskyselyjen mukaan kannabiksen kokeilu on pysynyt nuorten keskuudessa lähes samalla tasolla vuodesta 2010 lähtien. Tyttöjen ja poikien kannabiskokeilut ovat kouluterveyskyselyn mukaan hyvin samalla tasolla. Vuonna 2021 tyttöjen kokeiluprosentti oli hieman korkeammalla kuin poikien. Ammattikoulua käyvistä tytöistä noin 20 % ja pojista hieman alle 20 % on kokeillut kannabista. Lukiolaisilla ja peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten kohdalla käyttö on vähäisempää noin 10 %. (Helenius 2022.)

2.5 Sosiaalinen painostus ja ryhmäpaine

Ryhmän säännöt ja normit säätelevät ihmisten toimintaa jokaisessa ikävaiheessa, mutta ne ovat erityisen voimakkaita nuorten kohdalla, joiden ajattelu, arvot ja käyttäytymistavat eivät ole vielä vakiintuneita. Nuoruuden ikävaiheessa saman ikäisillä kavereilla on huomattava vaikutus yksilön tekemiin ratkaisuihin ja käytökseen. Saman ikäisistä koostuvat ryhmät tarjoavat jäsenilleen mahdollisuuksia toimia nuorille epätoivotulla tavalla, kuten päihteiden käyttämisellä ja kokeilulla yhdessä. Toisaalta ryhmät mahdollistavat myös sosiaalisten taitojen kehityksen nuorten keskuudessa. (Nurmi ym. 2010, 149.)

Usein sosiaalisen painostuksen vaikutusta vähätellään, koska monikaan ei halua myöntää olevansa painostaja ihmissuhteissa. Sosiaalisella painostuksella on mahdollista vaikuttaa toisiin ihmisiin enemmän kuin toisiin, mutta lähes kaikkiin ihmisiin sillä on kuitenkin edes pieni vaikutus. Parviainen & Pyykkö (2020) kertovat, että ryhmäpaineella on mahdollista vaikuttaa yksilöön vahvimmin epäsuorien mekanismien kautta. Epäsuorien mekanismien kautta ryhmän arvosta tai ryhmän haluamasta asiasta saadaan luotua tavoiteltavaa, joka saa yksilön muuttamaan mieltään. Ryhmäpaine on alitajuista ja epämääräistä mutta myös fysiologista ja liittyy aivokuoren eri osien toimintaan monipuolisilla tavoilla. Paineen avulla pystytään vaikuttamaan yksilön tekemiin ratkaisuihin ja yleisiä vaikutuksia ovat esimerkiksi rahan kuluttaminen yli varojen, tietynlaisten ruokavalioiden noudattaminen ja päihteiden käyttö. Ryhmäpaineen selkein vaikutus on riskinotto ja sen lisääntyminen ryhmän sisällä.

Painostus ei liity ainoastaan tekoihin, vaan sen keskiössä on ajatus muuttaa kohdehenkilön arvoja, asenteita ja käyttäytymismalleja ryhmäpaineen mukaisiksi. Sosiaalisen painostuksen muotoja ovat esimerkiksi yllyttäminen, osallistaminen sekä uhkaaminen. (Parvinen & Pyykkö 2020, 48–50.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Aikataulu

Opinnäytetyöni tekeminen alkoi maaliskuussa 2023, jolloin jätin aihe-ehdotuksen. Kun aiheeni oli saanut hyväksynnän, tapasin ohjaavan opettajani, jonka kanssa keskustelimme aiheestani enemmän. Osallistuin pienryhmäohjauksiin,

joista sain paljon uusia ajatuksia ja vinkkejä etenkin kyselylomakkeen kehittämiseen. Työskennellessäni suunnitelman parissa työstin samaan aikaan kyselylomakkeen runkoa. Suunnitelmani valmistui huhtikuun loppupuolella. Opinnäytetyöprosessin aikana kävin tapaamassa työelämäkumppania kahdesti. Ensimmäisellä kerralla keskustelimme tutkimuksen tarkoituksesta ja työelämäkumppanin toiveista tutkimukseen liittyen. Sain kontaktihenkilöni kanssa käydystä keskusteluista hyviä vinkkejä kyselyn sisältöihin ja saimme sovittua tutkimuksen aikataulusta. Toinen tapaaminen tapahtui, kun toimitin kyselyn ja muut tarvittavat lomakkeet nuorisotilalle.

Suunnitelman valmistuttua ja saatua opettajan hyväksynnän tein kyselyyn viimeiset korjaukset ja muutokset. Suunnitelmavaiheen jälkeen tein opinnäytetyösopimuksen ja hankin siihen allekirjoitukset. Työelämäkumppanillani ei ole omaa tutkimuslupa-lomaketta, joten tein sen itse ohjeiden mukaan. Allekirjoitin opinnäytetyösopimuksen ja tutkimusluvan samaan aikaan organisaation johtajan kanssa. Toimitin saatekirjeen (liite 2), vanhempien infokirjeen (liite 3) sekä kyselyn (liite 4) nuorisotiloille, ja avasin kyselyn huhtikuun viimeisellä viikolla. Kysely oli avoinna yhteensä 12 päivää.

Kyselyn vastauksia analysoin kesän ja syksyn 2023 aikana. Tutkimustulosten analysoinnin jälkeen jatkoin opinnäytetyön hiomista ja pohdinnan sekä johtopäätös kappaleiden kirjoittamista.

3.2 Luvat ja kustannukset

Opinnäytetyössäni ei käsitelty vastaajien henkilötietoja ja vastaaminen tapahtuu anonyymisti, joten tietosuojailmoitus ei ollut työssäni oleellinen. Kyselyni vastaajakunta rajautui 15 vuotta täyttäneisiin, joten vanhempien suostumusta ei tarvittu. Huoltajien informointi on kuitenkin tehtävä alle 18-vuotiaiden kohdalla, ja toteutin sen tekemällä huoltajille infokirjeen. Nuorille jäi tehtäväksi viedä infokirje huoltajalleen vastattuaan kyselyyn. Saatekirje ja kyselyn QR-koodi jaettiin nuorisotiloille fyysisinä papereina.

Opinnäytetyöni ei sisältänyt minkäänlaisia kustannuksia. Tein kyselyn ilmaisella Webropol-ohjelmalla. Tavatessani kontaktihenkilöäni kysyin, tarvitseeko nuorille jakoon jonkinlaista palkintoa vastaamisesta, jotta mahdollisimman

moni vastaisi kyselyyn. Nuorisotilojen henkilökunta lupautui jakamaan vastajille pieniä palkintoja, esimerkiksi tikkareita, kyselyyn vastaamisesta.

3.3 Tutkimustehtävän rajaus

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa nuorten kokemasta sosiaalisesta painostuksesta päihteiden käyttöön. Opinnäytetyö antaa samalla konkreettisia lukuja päihteiden käytön yleisyydestä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kyselytutkimuksen ja määrällisen analyysin avulla sitä, kuinka paljon, millaista ja kuka nuoria painostaa käyttämään päihteitä. Työssäni kyselyyn vastaavat nuoret on määritelty 15–17-vuotiaisiin. Lisäksi tarkoituksena oli kartoittaa kuinka monessa tapauksessa painostus johtaa nuoren päihteiden käyttöön/kokeiluun.

Kohderyhmäni 15–17-vuotiaisiin rajautui tutkimuslupiin liittyvistä syistä. Alle 15-vuotiaiden kohdalla tutkimukseen osallistuminen edellyttää lupien ja allekirjoitusten hakemista huoltajilta. 15 vuotta täyttäneillä tutkimukseen osallistuvilla riittää vanhemman informointi. Tutkimukseni kannalta koin järkevämmäksi rajata vastaajien ikää, jotta eettiset periaatteet toteutuvat varmasti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9.) Lisäksi ajattelen, että lupien allekirjoittaminen vanhemmilla saattaa vaikeuttaa vastaajien saamista, mikä olisi voinut supistaa huomattavasti tutkimusaineistoani.

Opinnäytetyön pääkysymykset ovat:

- Kokevatko nuoret sosiaalista painostusta päihteiden käyttöön?
- Onko painostus johtanut päihteiden käyttöön?

Pääkysymystä tarkentavat alakysymykset ovat:

- Millä tavoin painostusta tapahtuu?
- Voiko painostuksesta kieltäytyä vai onko siihen suostuttava?
- Missä painostusta tapahtuu?
- Keneltä painostus tulee?

4 TUTKIMUSMENETELMÄ, AINEISTO JA ANALYYSI

Opinnäytetyöni menetelmälliseksi lähestymistavaksi valikoitui kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kvantitatiivinen tutkimus selvittää vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät prosenttiosuuksiin sekä lukumääriin. Määrällisellä tutkimuksella voidaan saada vastauksia kysymyksiin ”mitä, paljon, missä, miksi ja kuinka usein”. Tämä lähestymistapa mahdollistaa olemassa olevan tilanteen kartoituksen, mutta sillä ei pystytä selvittämään asioiden syitä. Kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta voidaan käyttää täydentämään ja tukemaan määrällistä tutkimusta. (Heikkilä 2014, 15.)

Kyselyn toteutin verkkokyselynä Webropol-ohjelmaa hyödyntäen. Verkkokyselyissä vahvuuksina on kyselyn visuaalisuus ja mahdollisuus rakentaa kyselystä monipuolinen ja miellyttävä. Toinen vahvuus verkkokyselyissä on nopeus. Kyselyyn vastaaminen on mahdollista toteuttaa nopeasti, eikä sen palauttamiseen tarvitse käyttää aikaa, verrattuna esimerkiksi postitse lähetettyyn kyselyyn. Verkkokyselyt myös helpottavat tutkijan työmäärää, kun vastauksia ei tarvitse litteroida tai syöttää erikseen taulukko-ohjelmiin. Kyselyni suuntautui nuorille, joten heille verkkokyselyyn vastaaminen on helppoa, eivätkä he lähtökohtaisesti tarvitse vastaamiseen erityistä ohjaamista. (Valli 2015, 30–32.)

Opinnäytetyöni kysely sisälsi lähinnä suljettuja kysymyksiä, jotka mahdollistivat määrällisen tutkimuksen toteutumisen. Kyselyn muutamat avoimet kysymykset mahdollistivat myös laadullisen tutkimuksen käyttämisen, joka voi tarkentaa ja täydentää määrällistä tutkimusta. Kyselyn kysymykset ja teemat nousivat tutkimuskysymyksistäni ja siitä, että saan tutkimuskysymyksiini mahdollisimman kattavasti tietoa. Opinnäytetyöni tietoperusta ja keskeiset käsitteet ohjasivat esimerkiksi sitä, mihin päihteisiin kyselyn kysymykset rajautuivat. Kyselyn ennakkotestaus tapahtui, kun kyselylomake oli omasta mielestäni valmis. Ennakkotestaukseen osallistui neljä henkilöä, jotka vastasivat kyselyyn ja kommentoivat sen toimivuutta. Kysely oli ennakkotestaajien mielestä selkeä ja siihen vastaaminen oli nopeaa. Ennakkotestauksen myötä päädyin muokkaamaan yhden kysymyksen rakennetta, koska se oli mahdollista ymmärtää kahdella tavalla.

Tutkimukseni on otantatutkimus, joka tarkoittaa, että vain osaa perusjoukosta tutkitaan. Otantatutkimukseen päätyminen johtui siitä, että tutkittava perusjoukkoni eli 15–17-vuotiaat nuoret, on hyvin suuri. Tuorein tieto Mikkelin väestörakenteesta löytyi Tilastokeskuksen internetsivuilta vuodelta 2021. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 Mikkelissä on asunut 2809 15–19-vuotiasta nuorta. (Tilastokeskus s.a).

Kokonaistutkimus tarkoittaa, että tutkittavana on jokainen perusjoukkoon kuuluva jäsen eikä opinnäytetyössäni ollut mahdollista tutkia jokaista mikkeliäistä 15–17-vuotiasta nuorta. Otantamenetelmänä tutkimuksessani oli yksinkertainen satunnaisotanta, jota voidaan sanoa myös umpimähkäiseksi otannaksi. Kyseisessä otantamenetelmässä jokaisella perusjoukkoon kuuluvalla yksilöllä on yhtäläinen todennäköisyys tulla valituksi. (Heikkilä 2014, 31–35.) Nuorisotiloilla ei ole tiettyä, valikoitua asiakaskuntaa, vaan sinne voi mennä kuka nuori tahansa nuorisotilan ollessa avoinna. En voinut etukäteen tietää millaisen ja kuinka suuren vastaajajoukon saan, ja vastaajien ainoa varma yhdistävä tekijä oli heidän ikänsä.

Vastauksen analysointiin käytin perustason analyysia. Aloitin aineiston analyysin, kun määräaika aineiston keräämiselle umpeutui. Tavallisesti kyselytutkimuksiin varattava aika on 10–14 päivää. (Vilka 2021, 96.) Kyselyni tarkoituksena oli olla avoinna kaksi viikkoa ja tarvittaessa enemmän, mikäli vastauksia ei ole tullut riittävästi. Kysely oli kuitenkin auki noin kolme viikkoa, johtuen siitä, että nuorisotilat eivät olleet pyhäpäivinä auki. Kyselyn ajalle sattui useampi pyhäpäivä. Sen lisäksi nuorisotilat olivat maanantaisin kiinni. Kyselyyn oli mahdollista vastata yhteensä 12 päivää. Koska nuorisotilojen kävijäkunta koostuu pääasiassa alle 15-vuotiaista, jotka eivät voi ikänsä puolesta osallistua tutkimukseen, minun oli asetettava tutkimukselle jonkinlainen vastaajien vähimmäismäärä. Päädyin tulokseen, että jos vastaajia kerääntyy vähintään kymmenen, voin toteuttaa tutkimuksen suunnitelman mukaisesti. Mikäli vastaajien määrä olisi jäänyt alle kymmeneen, olisi tutkimukseen pitänyt yhdistää haastattelut.

Määrällisissä tutkimuksissa vastausten analysointi perustuu lukumääriin, laskennallisiin todennäköisyyksiin, matemaattisiin kaavoihin sekä prosentteihin. Määrällisissä tutkimuksissa tulokset esitetään sekä tekstinä että taulukoiden ja

muiden havainnollistavien kuvioiden avulla. Havainnollistavia kuvioita ovat esimerkiksi piirakkakuviot ja pylväskuvio. Tavoitteena määrällisissä tutkimuksissa on, että tutkimuksesta saadut tulokset eivät jää ainoastaan numeroiksi, vaan tutkijan tulee selittää tulosten ja johtopäätösten laatu ja merkitys tavalla, jonka lukija ymmärtää. (Vilka 2021, 101–108.) Päädyin käyttämään vastausten analysoinnissa prosentteja, keskiarvoja, lukumääriä sekä havainnollistavia kuvioita.

Avoimet kysymykset analysoin laadullisesti eli kvalitatiivisesti. Tavallisia laadullisia analyysimenetelmiä ovat esimerkiksi tyypittely, luokittelu, teemoittelu sekä sisällönerittely. (Hirsjärvi 2012, 224.) Laadulliseksi analyysimenetelmäksi valitsin luokittelun. Luokittelu on yksinkertainen muoto aineiston järjestämiselle. Yksinkertaisimmillaan luokittelua voidaan käyttää analyysissa esimerkiksi niin, että aineistosta etsitään ja määritetään erilaisia luokkia, jonka jälkeen lasketaan kuinka monesti mikäkin luokka esiintyy kerätyssä aineistossa. Kun aineisto on luokiteltu, se voidaan esittää esimerkiksi taulukon avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksessa selvitettiin Webropol-kyselyn avulla nuorten kokemuksia sosiaalisesta painostuksesta liittyen päihteiden käyttöön. Kyselyyn vastasi 17 nuorta. Ennen kyselyn avaamista ajattelin olevani todella tyytyväinen 20 vastaukseen, joten 17 vastausta yllätti positiivisesti. Yhden vastaajan prosenttiluvuksi muodostui tällä vastaajamäärällä 5,9 % eli pyöristettynä 6 %. Tutkimustuloksia analysoidessani ja niitä raportoidessani pyöristin prosenttiluvut lähimpään kokonaiseen 0,5 tarkkuudella. Nuorisotilojen kävijäkunta on kontaktihenkilöni mukaan 13- ja 14-vuotiaat, joten vastaajakunnan rajaaminen iän perusteella karsi kyselyn vastaajia jonkin verran.

5.1 Tutkimukseen osallistuneet

Kyselyn kolmessa ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin vastaajien taustatietoja. Kysymysten sanamuodot ja vastausvaihtoehdot oli aseteltu niin, ettei vastaajaa voi tunnistaa vastauksistaan. Kyselyyn vastasi 17 nuorta. Ikähaitari

vastaajien välillä oli 15–17. Vastaajista 47 % eli lähes puolet olivat 15-vuotiaita. Vastaajista 18 % oli 16-vuotiaita ja 35 % 17-vuotiaita. Sukupuolen osalta suurempi osa vastaajista oli miehiä, 65 %, ja pienempi osa naisia, 35 %.

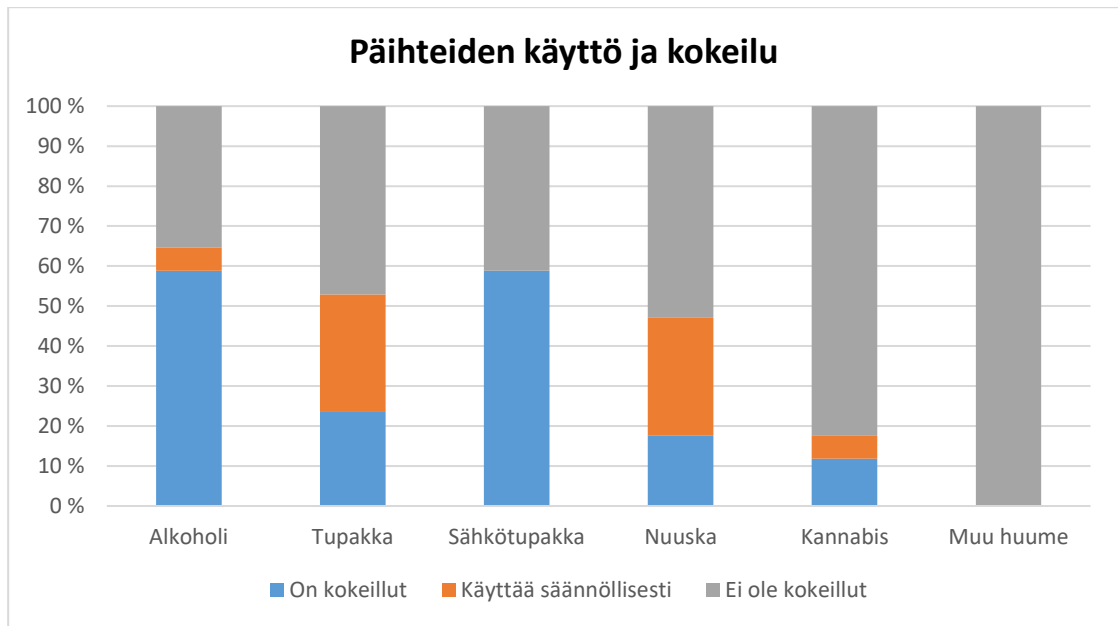

Kuva 1. Vastaajien opiskelupaikka

Taustatiedoissa selvitettiin lisäksi vastaajien tämänhetkinen koulutusaste (kuva 1). Vastaajista valtaosa ilmoitti käyvänsä yläkoulua. Yläkoulua käyviä vastaajista oli kymmenen eli prosenttilukuna 59 %. Toisella asteella opiskelevia oli hieman vähemmän. Ammattikoulua vastaajista kävi 29 % ja lukiota 6 %. Yksi vastaajista ei opiskellut vastaamishetkellä missään. Vastausvaihtoehtona oli myös nuoriso-opisto, mutta yksikään vastaajista ei vastannut opiskelevansa siellä.

5.2 Päihteiden käyttö ja kokeilu

Kyselylomakkeella kartoitettiin ensimmäisenä sitä, onko vastaaja koskaan käyttänyt tai kokeillut päihteitä (kuva 2). Vastausvaihtoehtoina oli ”käytän säännöllisesti”, ”olen kokeillut” sekä ”en ole kokeillut”. Kysymyksessä oli tarkennettu, että myös pelkkä maistaminen lasketaan tässä tapauksessa kokeiluksi. Säännöllistä käyttämistä ei ollut kysymyksessä määritelty, vaan vastaaja määritteli sen itse.

Kuva 2. Päihteiden käyttö ja kokeilu

Vastaajista valtaosalla oli kokemusta alkoholista ja sen käytöstä. Vastaajista 59 % vastasi kokeilleensa, esimerkiksi maistaneensa alkoholia alaikäisenä. Vaikka lähes 60 % vastaajista kertoi maistaneensa alkoholia, niin säännöllisesti alkoholia vastasi käyttävänsä vain 6 % vastaajista. Vastaajista 35 % ei ollut kokemusta alkoholista, eli vastaamishetkellä he eivät olleet kokeilleet alkoholia koskaan.

Tupakan kohdalla kokemukset tupakasta jakoivat vastaajien kokemukset lähes puoliksi. Vajaa puolet vastaajista, 47 %, eivät olleet kokeilleet tupakkaa koskaan. Tupakkaa vastasi kokeilleensa, esimerkiksi maistaneensa 24 % vastaajista. Tupakan säännöllisiä polttajia vastaajista oli 29 %.

Myös sähkötupakka ja kokemukset siitä jakoivat vastaajien kokemuksia. Sähkötupakkaa oli kokeillut vastaajista valtaosa, 59 %. Kokeiluksi laskettiin myös maistaminen, joten sähkötupakka on tuttu suurimmalle osalle vastaajista. Säännöllisesti sähkötupakkaa käyttäviä ei kuitenkaan vastaajista löytynyt yhtäkään. 41 % vastaajista ei ollut koskaan kokeillut sähkötupakkaa.

Nuuskan kohdalla kokemuksia käytöstä oli hieman vähemmän kuin aiemmin mainituissa päihteissä. Suurin osa eli 53 % vastaajista ei ollut koskaan kokeillut eikä käyttänyt nuuskaa. Kokemuksia nuuskasta oli siis 47 %:lla vastaajista. Nuuskaa kokeilleita vastaajista oli 18 % ja säännöllisesti käyttäviä 29 %.

Kannabiksen käyttö ja kokeilu oli vastaajien keskuudessa huomattavasti vähäisempää kuin aiemmin mainituissa päihteissä. Vastaajista 82 % ei ollut kertaakaan kokeillut eikä käyttänyt kannabista. Vastaajista 18 %:lla oli kokemuksia kannabiksesta ja sen käytöstä. Tästä suurempi osa, 12 %, vastasi kokeilleensa kannabista ja 6 % vastasi käyttävänsä sitä säännöllisesti. Yksikään vastaajista ei ollut kokeillut muita huumeita.

Suurin osa vastaajista vastasi kokeilleensa tai käyttäneensä jotain päihdettä alaikäisenä (taulukko 1). 59 % vastaajista vastasi kokeilleensa jotain päihdettä jo alle 15-vuotiaana. 23 % vastaajista ei ollut koskaan kokeillut tai käyttänyt mitään päihteitä vastaamishetkeen mennessä.

Suurin osa kyselyyn vastanneiden päihteiden kokeiluista on tapahtunut alle 15-vuotiaana. Kokeiluiässä ei ole sukupuolten välillä suuria eroavaisuuksia.

Taulukko 1. Päihteiden kokeiluikä

Kokeiluikä	Mies	Nainen	Yhteensä
Alle 15	7 (64 %)	3 (50 %)	10 (59 %)
15	1 (9 %)	0 (0 %)	1 (6 %)
16	1 (9 %)	1 (17 %)	2 (12 %)
17	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
En ole kokeillut päihteitä	2 (18 %)	2 (33 %)	4 (23 %)
Yhteensä	11 (100 %)	6 (100 %)	17 (100 %)

Lähes kaikki vastaajat ovat nähneet alaikäisten läheistensä käyttävän päihteitä. 94 % eli 16 vastaajaa vastasi nähneensä alaikäisten päihteiden käyttöä. Vain yhdessä vastauksessa kävi ilmi, ettei vastaaja ollut kertaakaan nähnyt alaikäisten läheistensä käyttävän päihteitä.

5.3 Kokemukset päihteiden käyttöön painostamisesta

Vastausten perusteella päihteiden käyttöön painostaminen on ollut kyselyyn vastanneiden kohdalla vähäistä. Valtaosa vastaajista, 88 %, vastasi kieltävästi, eli he eivät olleet kokeneet painostusta päihteiden käyttöön koskaan. 12 % vastaajista oli kokenut painostusta päihteiden käyttöön liittyen.

Seuraava kysymys käsitteli sitä, mitä päihdettä vastaajaa on painostettu käyttämään. Kysymyksessä oli mainittu, että vastaaja voi valita useamman vaihtoehdon. Valtaosa vastaajista vastasi, että häntä ei ollut painostettu päihteiden käyttöön tai kokeiluun. Vastausprosentti tälle vaihtoehdolle oli 88 % eli vastaajista 15 vastasi näin.

Alkoholin osalta 12 % vastaajista on kokenut painostusta alkoholin käyttöön tai kokeiluun. Tupakan kohdalla vastaus oli täysin sama kuin alkoholilla, eli 12 %. Sähkötupakka sekä kannabis saivat kumpikin 6 %.

Onko painostus päihteiden käyttöön johtanut siihen, että painostettu on kokeillut tai käyttänyt päihdettä? 23 % vastaajan kohdalla vastaus oli ei. Painostus ei ole siis ajanut heitä käyttämään päihteitä. 12 % vastaajista oli ajautunut käyttämään päihdettä painostuksen vuoksi. Valtaosa vastaajista, 65 % ei ollut kuitenkaan kokenut koskaan painostusta päihteiden käyttöön.

Se, keneltä päihteiden käyttöön painostaminen tulee, oli yksi tutkimuksen pääkysymystä tarkentava alakysymys. Suurin osa, 76 % vastaajista ei ollut kokenut painostusta päihteiden käyttöön. Loput vastaukset, eli 24 % jakautuivat kahdelle vaihtoehdolle. 18 % vastasi painostuksen tulevan kavereilta. 6 % eli yksi vastaaja vastasi vanhempien aiheuttavan painostusta päihteiden käyttöön.

Kyselyssä selvitettiin myös, minkä ikäisiä vastaajat ovat olleet kokiessaan painostusta päihteiden käyttöön tai kokeiluun (kuva 3). Vastaajista 70 % vastasi, että ei ollut kyselyyn vastaamiseen mennessä kokenut painostusta käyttäen päihteitä. 18 % vastasi kokeneensa painostusta alle 15-vuotiaana. 15-vuotiaana painostusta vastasi kokeneensa 12 % sekä 16-vuotiaana painostusta oli

kokenut 12 %. Matalimmat prosentit sai painostuksen kokeminen 17-vuotiaana prosenttein 6.

Vastauksista 58 % liittyen vastaajien ikään painostuksen tapahtuessa, antaa ymmärryksen, että vastaajat ovat kokeneet painostusta päihteiden käyttöön alaikäisenä. Kysymyksessä oli mahdollista vastata useampi vaihtoehto ja tämä ohjeistettiin myös kysymyksen asettelussa. Usea vastaaja, joka vastasi kokeneensa painostusta, valitsi useamman ikävuoden. Eniten painostusta on koettu alle 15-vuotiaana. 71 % vastasi, ettei ole kokenut painostusta tähän mennessä.

Kuva 3. Ikä painostuksen tapahtuessa

Kyselyyn vastanneista nuorista vain 18 % vastasi kysymykseen, siitä, kuinka usein päihteiden käyttöön painostusta tapahtuu. Vastaukset jakautuivat vastauksille ”kuukausittain”, ”2–6 kertaa vuodessa” ja ”noin kerran vuodessa”. Jokainen edellä mainituista vaihtoehdoista sai 6 %. Yksikään vastaajista ei kokenut painostusta päihteiden käyttöön viikoittain. Loput vastaajista eli 82 % vastasi, että he eivät ole kokeneet painostusta tähän mennessä.

Yksi tutkimuksen tavoitteista oli selvittää, millä tavoin painostusta tapahtuu. Tätä selvitettiin kyselyssä kysymyksellä ”millaista painostusta olet kokenut liittyen päihteiden käyttöön tai kokeiluun?”. Vastausvaihtoehdoiksi oli valittu erilaisia painostuksen muotoja, esimerkiksi syylistäminen, osallistaminen sekä

uhkailu. Osaan vastausvaihtoehdoista oli liitetty esimerkki lause, jonka toivottiin helpottavan vastaajan ymmärtämistä. Kysymyksessä oli mainittu, että vaihtoehtoja voi valita useamman.

Valtaosa vastaajista, 82 % vastasi, että ei ole kokenut painostusta päihteiden käyttöön tai kokeiluun. 30 % vastauksista jakautui neljän vaihtoehdon välillä. 12 % vastauksista oli osallistamisella. ”Kiristäminen”, ”syyllistäminen” sekä ”jatkuva mukaan pyytäminen” vaihtoehdot saivat jokainen 6 %.

5.4 Sosiaalisen median aiheuttama paine

Eräs tutkimuksen pääkysymystä tarkentava kysymys oli selvittää missä painostusta tapahtuu. Vastaajista valtaosa, 76 % vastasi, että ei ole kokenut painostusta tähän mennessä. 24 % vastaajista vastasi kysymykseen, kokevatko painostuksen tulevan enemmän sosiaalisesta mediasta vai kasvokkain toisen ihmisen kanssa. 18 % vastanneista koki, että painostusta tapahtuu enemmän ollessa kasvokkain toisen ihmisen kanssa. 6 % puolestaan vastasi kokevansa painostuksen tulleen enemmän sosiaalisen median kautta. Vaihtoehtona oli myös ”yhtä paljon molemmista”, mutta se ei saanut yhdenkään vastaajan valintaa.

Tutkimuksessa paneuduttiin myös hieman sosiaaliseen mediaan ja sen kautta tapahtuvaan painostukseen (taulukko 2). Tätä selvitettiin kysymyksellä ”Kuinka paljon koet sosiaalisen median aiheuttavan painetta nuorille päihteiden käyttöön tai kokeiluun?”. Vastaaminen kysymykseen tapahtui ”liukukytkin”-vastaustapaa käyttämällä. Liukukytkimen toisessa päässä oli vaihtoehto 0, joka merkitsi vastausta ”en yhtään.” Toisessa päässä vaihtoehtona oli 10, joka merkitsi vastausta ”paljon”. Vastaaja sai vetää kytkimen sille kohdalle, jonka koki olevan paras vastaus kysymykseen.

Keskiarvoksi vastausten perusteella muodostui 3,4, joka on asteikolla alle puolessa välissä. Kysymyksen mediaaniksi eli tyypilliseksi arvoksi muodostui 3,0. Kaikki vastaajat olivat antaneet vastauksia nollan ja kahdeksan väliltä. Vastausten yhteenlaskettu summa oli 57,0, maksimi olisi ollut 170. Näiden vastausten perusteella sosiaalinen media aiheuttaa hieman painostusta päihteiden käyttöön. Vastauksia jaettiin kuitenkin suurelta alueelta, joten joidenkin

vastaajien mielestä sosiaalisen median aiheuttama paine on huomattavasti suurempaa kuin toisten. Keskihajonnalla tarkoitetaan sitä, miten suuri keskimääräinen poikkeama vastauksilla on verrattuna keskiarvoon. Vastausten keskihajonta oli 2,8, joka ei ole mielestäni merkittävä.

Taulukko 2. Sosiaalisen median aiheuttama paine

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
0,0	8,0	3,4	3,0	57,0	2,8

Seuraava kysymys oli samanlainen edellisen kanssa, mutta kysymystä oli hieman tarkennettu ja tehty vastaajalle henkilökohtaisemmaksi. Kysymyksessä selvitettiin, kuinka paljon painostusta sosiaalinen media oli aiheuttanut juuri kyseiselle vastaajalle. Tämän kysymyksen tulokset poikkesivat jonkin verran edellisen kysymyksen tuloksista. Tulos antaa ymmärtää, että vastaajat eivät koe sosiaalisen median vaikuttavan heihin itseensä niin paljon kuin muihin ikätovereihinsa. Vastauksia jaettiin numeroiden nollan ja viiden välillä. Keskiarvoksi muodostui 1,3 sekä summaksi 22,0. Nämä molemmat tulokset ovat yli puolet pienempiä kuin edellisessä kysymyksessä. Myös mediaani 1,0 ja keskihajonta 1,8 olivat alhaisemmat.

5.4.1 Sosiaalisen median eri alustat

Tutkimuksessa haluttiin selvittää sosiaalisen median aiheuttamaa painostusta hieman tarkemmin. Tämän vuoksi yksi kysymyksistä käsitteli sitä, kuinka paljon eroa eri sosiaalisen median alustoilla on painostuksen näkökulmasta (taulukko 3). Kysymyksessä oli lueteltu viisi erilaista, nuorten käytössä olevaa sosiaalisen median alustaa tai sovellusta. Vastaajan tuli valita jokaiselle alustalle sopivin numero sen pohjalta, kuinka paljon vastaaja kokee alustan aiheuttavan painostusta päihteiden käyttöön. Vastausvaihtoehdot olivat välillä 1–5 ja kysymyksessä oli selvennetty, että numero 1 tarkoittaa ”en yhtään” ja numero 5 tarkoittaa ”paljon”.

Snapchat, joka on sovelluskaupasta ladattava, nuorten suosiossa oleva viestintäsovellus, sai korkeimman keskiarvon sekä mediaanin kyselyn alustoista. Snapchatissa viestittely tapahtuu pääasiassa kuvien ja videoiden muodossa.

Snapchat sai keskiarvokseen 1,9 ja mediaanikseen 2,0. Kaikilla muilla alustoilla vastausten mediaani oli 1,0, joten kokemus Snapchatin painostavuudesta oli vastaajien keskuudessa korkein. Tulkitsen vastausvaihtoehto 2 niin, että painostusta tapahtuu ja se ei ole olematonta, mutta vastaajat eivät sen koe olevan kovinkaan yleistä. Kyselyssä ei selvitetty mitä sovelluksia vastaajat käyttävät aktiivisesti ja mistä sovelluksista vastaajilla on kokemusta. Tämän vuoksi osa sovelluksista saattoi olla vastaajille tuntemattomia eikä vastaajilla välttämättä ollut kokemusta kyseisen sovelluksen käytöstä. Pienimmän keskiarvon saivat Jodel ja Discord, joka oli 1,3.

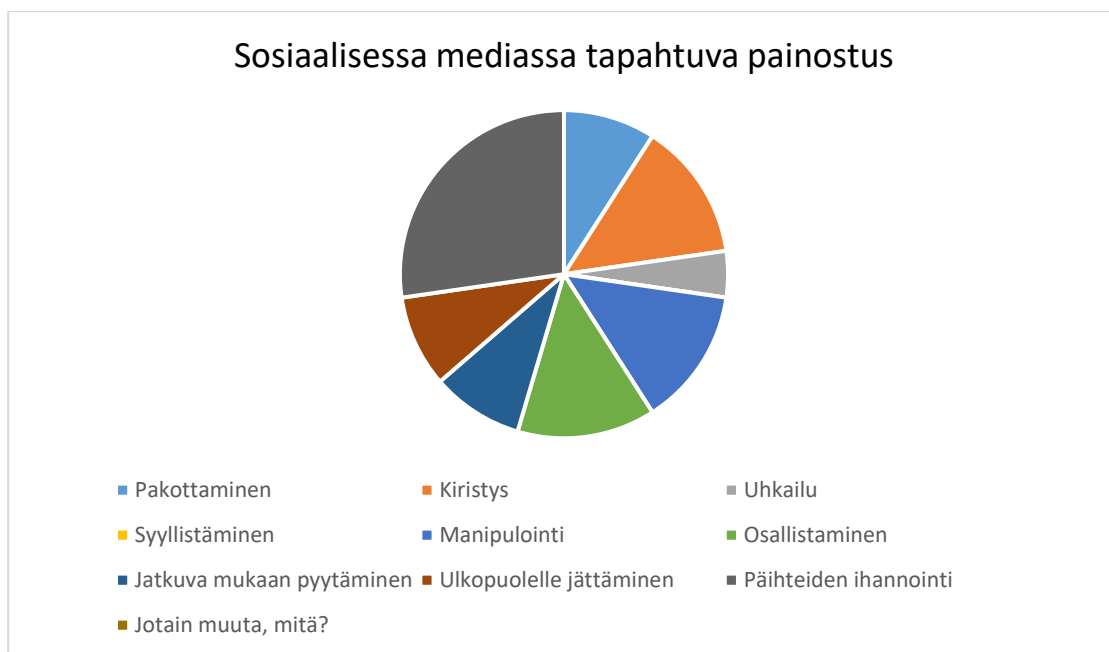
Taulukko 3. Sosiaalisen median eri alustojen aiheuttama paine

	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
Snapchat	47,0 %	35,3 %	5,9 %	0,0 %	11,8 %	1,9	2,0
Instagram	64,7 %	17,6 %	0,0 %	11,8 %	5,9 %	1,8	1,0
Tiktok	64,7 %	11,7 %	5,9 %	11,8 %	5,9 %	1,8	1,0
Jodel	82,3 %	5,9 %	11,8 %	0,0 %	0,0 %	1,3	1,0
Discord	82,3 %	5,9 %	11,8 %	0,0 %	0,0 %	1,3	1,0

Erlaisia sosiaalisen median alustoja on niin paljon, että vain murto-osan niistä pystyi sisällyttämään tutkimukseen. Sosiaalisen median alustoihin liittyen vastaajilta haettiin vielä vastausta siihen, jäikö jokin oleellinen, painostusta aiheuttava alusta mainitsematta. Kysymys oli avoin, eikä siihen tarvinnut välttämättä vastata jatkaakseen eteenpäin. Vastauksia tuli neljä, joista jokainen oli kieltävä. Mikään oleellinen alusta ei siis jäänyt vastaajien mielestä mainitsematta aiemmassa kysymyksessä.

5.4.2 Sosiaalisessa mediassa tapahtuva painostus

Tutkimuksessa oli tavoitteena selvittää sitä, eroaako sosiaalisessa mediassa tapahtuva painostus kasvokkain tapahtuvasta. Tätä selvitettiin kysymyksellä ”Millaista painostusta sosiaalisessa mediassa tapahtuu?” (kuva 4). Kysymyksessä oli mainittu, että useamman vaihtoehdon valitseminen on mahdollista. Viimeisenä vaihtoehtona oli ”jotain muuta, mitä?”, johon vastaaja pystyi itse kirjoittamaan vastauksen, mikäli koki sen puuttuvan vaihtoehdoista.

Kuva 4. Sosiaalisessa mediassa tapahtuva painostus

Tämä kysymys jakoi vastauksia enemmän kuin aiemmat. Lähes jokainen painostuksen eri muoto sai valintoja. Eniten vastauksia sai vaihtoehto ”päihteiden ihannointi”. Tämä vaihtoehto sai 40 % ja oli vastaajien mielestä suurin sosiaalisessa mediassa tapahtuvan painostuksen muoto. Toiseksi eniten ääniä sai useampi vaihtoehto. Kirstytys, manipulointi ja osallistaminen saivat jokainen 20 %. Pakottaminen, ulkopuolelle jättäminen sekä jatkuva pyytäminen mukaan päihteiden käyttöön saivat jokainen 13,3 %. Uhkailu sai prosenteikseen 7. Ilman yhtään valintaa jäi ainoastaan syyllistäminen sekä vaihtoehto ”jotain muuta, mitä?”.

5.5 Painostuksen vaikutus päihteiden käyttöön ja kokeiluun

Toisena pääkysymyksenä tutkimuksessa oli se, onko painostus johtanut päihteiden käyttöön. Vastaajilta kysyttiin, onko hän käyttänyt päihteitä vain siksi, että häntä on painostettu. Vastaajista valtaosa eli 59 % vastasi, että heitä ei ollut painostettu käyttämään päihteitä. 18 % vastaajista vastasi käyttäneensä päihteitä vain painostuksen vuoksi. 23 % vastaajista vastasi, että he eivät olleet käyttäneet päihteitä vain siksi, että heitä on painostettu siihen.

Vastaajista 24 % koki, että jos heitä ei olisi painostettu päihteiden käyttöön, he eivät olisi luultavasti käyttäneet päihteitä lainkaan ollessaan alaikäisiä. Vastauksista 35 % kertoo, että painostuksella ei ole ollut vaikutusta ja olisivat joka tapauksessa kokeilleet päihteitä ennen täysi-ikäisyyttä. Vastaajista 41 % ei ollut kokeillut päihteitä alaikäisenä.

Vastaajista valtaosa, 76 % koki, että päihteistä voi kieltäytyä painostuksesta huolimatta. Vastaajista 24 % koki, että painostuksesta ei voi kieltäytyä ja päihteitä on käytettävä painostuksen tapahtuessa.

Taulukko 4. Miten päihteistä voi kieltäytyä?

Kyselyn aineistoa	Luokittelu
"Sanomalla ei"	
"Sanomalla ei"	
"Sanoo vaikka sillein et en ole kiinnostunut käyttämään päihteitä"	
"Sanomalla ei"	Kieltäytyminen
"En halua kokeilla ja alkaa käyttämään niitä"	
"Opettelemalla sanomaan vaan ei"	
"Sanomalla ei ja olemalla ottamatta vastaan mitä yritetään antaa"	

Kyselyyn vastanneet olivat hyvin yksimielisiä siitä, miten päihteiden käytöstä voi kieltäytyä (taulukko 4). Päihteiden käytöstä voi vastaajien mukaan kieltäytyä niin, että yksinkertaisesti osaa ja uskaltaa sanoa ei. Kysymys oli avoin, eikä siihen ollut pakko vastata. Vastauksia kysymykseen kertyi yhteensä seitsemän kappaletta, jotka olivat kaikki hyvin samankaltaisia, joten luokkia muodostui vain yksi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksella haettiin vastausta tutkimuksen pääkysymyksiin: kokevatko nuoret sosiaalista painostusta päihteiden käyttöön ja onko painostus johtanut päihteiden käyttöön. Pääkysymyksiä tarkentavina alakysymyksinä toimivat: millä tavoin painostusta tapahtuu, keneltä ja missä painostus tapahtuu ja voiko

painostuksesta kieltäytyä. Tutkimus antoi vastauksia edellä mainittuihin kysymyksiin ja tuotti tietoa nuorten kokemuksista päihteiden käyttöön liittyen.

Vastausten perusteella vain pieni osa tutkimukseen osallistuneista vastasi suoraan kokeneensa painostusta päihteiden käyttöön. Vastaajista 12 % vastasi myöntävästi kysymykseen ”koetko joutuneesi painostuksen kohteeksi päihteiden käyttöön tai kokeiluun?” Vastaukset antavat ymmärtää, että alkoholin ja tupakan käyttö ja kokeilu aiheuttavat eniten painostusta vastaajien keskuudessa. Sähkötupakan ja kannabiksen käyttöön painostaminen on vähäisempää, mutta vastausten perusteella sitäkin tapahtuu. Heistä, jotka olivat kokeneet painostusta, valtaosa oli kokenut painostusta alle 15-vuotiaana, kavereiden toimesta.

Vastaajista kahden eli 12 % kohdalla sosiaalinen painostus on johtanut päihteiden käyttöön. Vastaajista 18 % kokee, että hän on käyttänyt päihteitä vain siksi, että häntä on painostettu siihen. Vastauksista käy myös ilmi, että tutkimukseen osallistuneista nuorista 24 % eli lähes neljäsosa uskoo, että ilman painostusta he olisivat pysytelleet erossa päihteistä alaikäisinä. Tutkimuksessa selvisi, että sosiaalisessa mediassa tapahtuva painostus on monimuotoisempaa kuin kasvokkain tapahtuva. Kasvokkain tapahtuvassa painostuksessa osallistaminen nousi vastauksissa suurimmaksi painostuksen muodoiksi. Sosiaalisessa mediassa tapahtuva painostus taas jakoi kokemuksia suuremmin. Päihteiden ihannointi, osallistaminen, manipulointi ja kiristys olivat vastausten perusteella suurimpia sosiaalisessa mediassa tapahtuvan painostuksen muotoja.

Suurin osa vastaajista, 76 % kokee, että päihteistä kieltäytyminen on mahdollista. Vastauksista käy ilmi, että vastaajien mielestä kieltäytyä voi sanomalla tiukasti ”ei”. Tärkeänä huomiona nousee myös se, että vaikka joidenkin päihteiden, esimerkiksi alkoholin kohdalla kokeilu on yleistä, niin säännöllinen käyttö on vähäisempää. Tästä voidaan päätellä, että harvassa tilanteessa kokeilu johtaa säännölliseen käyttöön.

Opinnäytetyöprosessin alkupuolella tutustuin aiemmin tehtyihin tutkimuksiin liittyen nuorten päihteiden käyttöön. Kosolan ym. (2018) mukaan nuoret teke-

vät usein ensimmäiset päihdekokeilunsa alkoholin tai tupakkatuotteiden parissa ollessaan 10–15-vuotiaita. Tekemäni kyselytutkimuksen vastaukset olivat samansuuntaisia Kosolan ym. (2018) tekstin kanssa, sillä vastaajakunnasta 59 % oli kokeillut päihteitä alle 15-vuotiaana. Lisäksi tarkastellessa kuvaa 2 (19) päihteiden käytöstä ja kokeilusta huomaa selkeästi, että alkoholin ja sähkötupakan kohdalla kokeilu oli yleisintä. Tutkimustuloksissa nuuska ja tupakka näyttäytyvät suurimpina säännöllisesti käytettyinä päihteinä, mikä voi selittää se, että nikotiiniriippuvuudesta on vaikeaa päästä eroon ja riippuvuus nikotiiniin kehittyy nopeasti (Heloma ym. 2022).

Sähkötupakan kokeilu oli tutkimuksen kohderyhmällä yleistä. Yli puolet vastaajista oli kokeillut sähkötupakkaa ”vapea” ollessaan alaikäisiä. Myös henkilökohtaisesti olen huomannut sähkötupakan käytön yleistyneen nuorten keskuudessa. Nuoret ovatkin kaikista haavoittuvin ryhmä, jotka aloittavat sähkötupakan käytön. Sähkötupakasta on käsitys, että sillä ei ole vaaroja ja sen erilaiset makuvaihtoehdot, kuten suklaa ja hedelmä tekevät siitä houkuttelevan. Myös sähkötupakan helppo saatavuus on riskitekijä sille, että nuori kokeilee sähkötupakkaa. (Wasowicz ym. 2015.)

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimustyössä eettinen vastuu on tutkijalla. Tutkijan asemaa ja tutkimustuloksia ei saa käyttää ajaakseen omaa etuaan eikä tutkija saa vaikuttaa kanssaihmisten asemaan tutkimuksellaan. (Heikkilä 2014, 169.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeessa (2019) määritellään tutkimukseen osallistuvan oikeudet, joihin kuuluu muun muassa osallistumisen vapaaehtoisuus, osallistumisen keskeytys, suostumuksen peruuttaminen sekä oikeus saada halutessaan tietoa tutkimuksesta ja sen sisällöstä. Tutkimuksessani kyselyn saatekirje sekä QR-koodi jaettiin nuorisotiloille, joissa jokainen nuori pystyi oman halunsa ja harkintansa mukaan päättämään osallistumisestaan.

Opinnäytetyön luotettavuutta mietin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Eräs opinnäytetyön luotettavuuteen liittyvä asia oli kyselyn jakaminen. Nuorisotilat olisivat voineet jakaa kyselyn QR-koodin sosiaalisiin medioihinsa, jolloin olisi ollut mahdollisuus saavuttaa suurempi vastaajakunta tutkimukselleni. Sosiaali-

seen mediaan jaettava QR-koodi olisi luonut kuitenkin riskin sille, että kohde-ryhmän ulkopuoliset henkilöt olisivat vastanneet kyselyyn, joka ei olisi tutkimuksen kannalta hyvä asia. Tämän vuoksi kyselyn QR-koodi jaettiin vain tutkimukseen osallistuville nuorisotiloille fyysisenä paperina.

Kyselyn huolellinen valmistelu ja kyselyn testaaminen ennakkoon on tärkeää, jotta se vastaa tutkimuskysymyksiin mahdollisimman hyvin. Ennakkotestauksessa vastaajat voivat kertoa kokemuksensa, jäikö jotain kysymättä tai oliko kyselyssä turhia kysymyksiä. Tärkeää on myös varmistaa, että kysymykset ovat selkeitä, eivätkä ne johda vastaajaa harhaan. (Heikkilä 2014, 58.) Kyselyni ennakkotestaaajia olivat ystäväni, joita oli yhteensä neljä. Ennakkotestaaajilta toivoin palautetta kyselylomakkeen selkeydestä ja siitä, kuinka helppoa ja nopeaa siihen oli vastata. Pyysin myös palautetta kysymysten ymmärrettävyydestä ja siitä, voiko jokin kysymys johtaa vastaajaa harhaan. Palaute ennakkotestaaajilta oli pääosin positiivista ja he kertoivat kyselyn olleen selkeä ja nopea. Ennakkotestauksen jälkeen muokkasin erään kysymyksen rakennetta, koska kysymys oli mahdollista ymmärtää kahdella erilaisella tavalla.

Opinnäytetyön luotettavuuteen liittyy myös se, millaista aineistoa ja lähteitä kirjoittamisessa käytetään. Lähdekritiikki on tärkeää ja siksi pyrinkin käyttämään työssäni ainoastaan luotettavia tutkimuksia, kirjoja ja julkaisuja. (Vilka 2021, 132.) Verkkoaineisto ja verkkolähteet, joita käytin, etsin pääsääntöisesti Google Scholarista sekä kirjastojen sivuilta. Google Scholarin kautta haettavat aineistot ja tutkimukset ovat tieteellistä materiaalia ja kaikki hakutulokset sisältävät bibliografiset tiedot eli tekijät ja julkaisulähteen. (Hirsjärvi ym. 2012, 94.) Työn luotettavuuteen liittyy myös raportointi ja pidin koko opinnäytetyöprosessin ajan huolta siitä, että raportointi on avointa, selkeää sekä totuudenmukaista.

Aineistoa säilytin salasanan takana Webropol-ohjelmassa. Hävitin aineiston, eli kyselyn vastaukset, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää tarvetta. Hävittäminen tapahtui siis opinnäytetyön ollessa valmis ja julkaistu.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen sujui omasta mielestäni hyvin. Opinnäytetyön tekemisestä teki huomattavasti helpompaa se, että aihe oli itselleni mielenkiintoinen. Alkuperäisen suunnitelman mukaan opinnäytetyön tuli olla valmis joulukuun alkuun mennessä, jotta valmistuminen olisi mahdollista vuoden 2023 puolella. Opinnäytetyön aloitus harjoittelujen kanssa yhtäaikaisesti toi haastetta kirjoittamiseen ja kyselyn suunniteluun. Koko prosessi tapahtui vuoden 2023 aikana ja välillä kirjoittamiseen tuli pidempiä taukoja, jotka osaltaan vaikeuttivat tutkimuksen pariin palaamista.

Tutkimustulokset olivat sellaisia, mitä osasin odottaa. Toisaalta hämmennystä herätti positiivisella tavalla se, kuinka monen vastaajan kohdalla vastaus oli, että he eivät olleet kokeneet painostusta päihteiden käyttöön tai käyttäneet päihteitä ollenkaan. Kyselyn osalta olen tyytyväinen siihen, että pidin valtaosan kysymyksistä suljettuina. Suljettuihin kysymyksiin vastaaminen oli vastaajalle helpompaa ja avoimiin kysymyksiin tuli vain muutamia vastauksia. Mielestäni kyselytutkimus oli hyvä menetelmä tutkimuksen toteuttamiseksi, koska se mahdollisti anonyymin vastaamisen sekä mahdollisimman rehellisten vastausten antamisen. Uskon, että esimerkiksi haastatteluna toteutettu tutkimus olisi voinut olla nuorille jännittävä tilanne, eivätkä he olisi välttämättä uskaltaneet antaa täysin rehellisiä vastauksia kysymyksiin.

Jos tekisin kyselyn uudelleen, tarkentaisin kysymysten asettelua entisestään. Vastauksia analysoidessa esiin nousi se, että vastaajat valitsivat kyselyn edetessä vähenevin määrin ”en ole kokenut painostusta” vaihtoehdon. Jälkeenpäin ajateltuna kyselyn lopussa olisi voinut olla kysymys, jossa vastaajilta kysytään uudelleen, kokeeko hän tulleensa painostetuksi. Kysymys painostuksen kokemuksesta oli kyselyn alkupuolella, jolloin suurin osa vastaajista vastasi, etteivät ole kokeneet painostusta päihteiden käyttöön. Kyselyn edetessä vastaajille saattoi tulla uutta tietoa sosiaalisesta painostuksesta ja siitä, että painostus voi olla hyvin monimuotoista. Tämän vuoksi olisi ollut mielenkiintoista tietää, olisivatko vastaukset painostuksen kokemisesta muuttuneet kyselyn aikana.

Tutkimustuloksia tulen varmasti hyödyntämään nuorten kanssa työskennellessäni, kuten keskustelemalla saamistani tutkimustuloksista kollegoiden kanssa. Suuri osa vastaajista koki, että kieltäytyminen päihteistä on mahdollista, mutta osa koki, että painostuksesta päihteiden käyttöön ei voi kieltäytyä. Nuorten kanssa työskentelevät voisivat esimerkiksi pohtia nuorten kanssa yhdessä, miten ja millaisilla tavoilla päihteistä kieltäytyminen on mahdollista. Tutkimustuloksia voidaan käyttää myös Safe7-tapahtumassa esimerkiksi tilastojen muodossa.

Jatkotutkimusideana ehdotan tutkimusta, jossa kohderyhmänä on alle 15-vuotiaat nuoret. Tutkimuksessa selvisi, että usealla nuorella päihteiden käyttö tai kokeilu on tapahtunut alle 15-vuotiaana, joten tarkempi tutkimus olisi tärkeää ja mielenkiintoista. Myös sähkötupakan kokeilu oli tutkimuksen kohderyhmällä yleistä. Koen, että sähkötupakan yleistyessä olisi tärkeää tutkia myös nuorten ajatuksia ja kokemuksia sähkötupakasta.

LÄHTEET

Aapola, S. & Kaarninen, M. 2003. Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorisohistoria. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.

ESPAD Group. 2016. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. ESPAD Report 2015. Luxemburg: Publications Office of the European union. Saatavissa: http://www.espad.org/sites/espad.org/files/ESPAD_report_2015.pdf [viitattu 1.4.2023].

Fjörd, S., Kaltiala-Heino, R., Ranta, K., Von der Pahlen, B. & Marttunen, M. 2009. Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö. Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/80114> [viitattu 20.3.2023].

Hakkarainen, P., Kaprio, J., Pirkola, S., Seppälä, T., Soikkeli M. & Suvisaari, J. 2014. Kannabis ja terveys. Tutkimuksesta tiiviisti 17/2014. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/116243> [viitattu 10.4.2023].

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.4.2023].

Helenius, J. 2022. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Opetushallitus: ammatillisen koulutuksen webinaari. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/AOL_webinaari_1.2.2022_Kouluterveyskysely_JH_0.pdf [viitattu 22.3.2023].

Heloma, A., Korhonen T., Patja, K., Salminen O. & Winell K. 2022. Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.

Juutilainen, A. 2022. Johda ajattelua, johda työturvallisuutta. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.4.2023].

Kinnunen, J., Pere, L., Raisamo, S., Katainen, A., Myöhänen, A., Lahti, L., Ahninen, S., Ollila, H., Lindfors, P. & Rimpelä, A. 2019. Nuorten terveystapatutkimus. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen. Raportteja ja muistioita 2019:56. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. E-kirja. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161741> [viitattu 3.4.2023].

Kosola, S., Niemelä, E. & Niemelä S. 2018. Päihdekokeilut – normaalia nuoruutta vai alkava häiriö? *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* 134, 865–72. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo14288> [viitattu 17.10.2023].

Lehto, A., Katainen, A. & Maunu, A. 2012. Riskinä toisten tahto? Laadullinen analyysi yhdeksäsluokkalaisten alkoholiin liittyvistä riskinymärryksistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 6, 656–669. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/104456> [viitattu 22.3.2023].

Mäkelä, P., Härkönen, J., Lintonen, T., Tigerstedt, C. & Warpenius, K. 2018. Näin Suomi juo. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen L. & Ruoppila I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. 1.–4. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Parvinen, P. & Pyykkö, M. 2020. Vaikuttaminen ja manipulointi. Jyväskylä: Docendo Oy.

Puuronen, A. 2012. Ei pala, palaa, ei pala. Laadullinen tutkimus nuorten tupakoimattomuuden edistämisestä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura.

Tilastokeskus s.a. Kuntien avainluvut. Tilastokeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/ [viitattu 5.11.2023].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. E-kirja. Helsinki: Tammi. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 27.4.2023].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf [viitattu 4.4.2023].

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.4.2023].

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.3.2023].

Warpenius, K., Holmila, M., Karlsson, T. & Ranta, J. 2015. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakoititutkimus. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/126022> [viitattu 1.4.2023].

Wasowicz A., Feleszko, W. & Goniewich, M. 2015. E-cigarette use among children and young people: the need for regulation. *Expert Review of Respiratory Medicine* 9, 507–509. Verkkolehti. Saatavissa: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1586/17476348.2015.1077120> [viitattu 21.10.2023].

Taulukko 5. Käytetyt tutkimukset

Tutkimuksen tiedot	Tavoite & tarkoitus	Aineisto, aineistonkeruu ja analyysimenetelmä	Keskeiset tulokset
Lehto, A., Katainen, A. & Maunu, A. 2012. Riskinä toisten tahto? Laadullinen analyysi yhdeksäsluokkalaisten alkoholiin liittyvistä riskinymäryksistä. PDF-dokumentti.	Tutkimus siitä, miten nuoret ymmärtävät alkoholin juomisen riskit ja millä tavalla ymmärrys on yhteydessä erilaisiin juomistilanteisiin	Aineistona ja aineistonkeruuna on yhdeksäsluokkalaisten ryhmähaastattelut Laadullinen tutkimus, haastattelut äänitettiin ja litteroitiin.	Nuoret kokevat alkoholin juomisen riskialttiuden liittyvän siihen, että juojan oma tahto ei toteudu ja juoja voi joutua tekemään epämiellyttäviä valintoja. Nuoret kokivat, että turvalisessa juomistilanteessa hän voi vaikuttaa tilanteen kulkuun ja säädellä omaa juomistaan
Puuronen, A. 2012. Ei pala, palaa, ei pala. Laadullinen tutkimus nuorten tupakoimattomuuden edistämisestä. Helsinki: Hakapaino.	Nuorten tupakkatottumuksia koskevan seurantatiedon kartuttaminen. Kohderyhmänä ammattiin opiskelevat sekä lukiolaiset.	Aineistoa on kerätty kolmella tavalla: Webropol-kyselyllä, haastatteluilla ja otos valituskampanjasta, joka on kohdistunut tupakoinnin ehkäisyyn ja sen terveyshaitoista tiedottamiseen. Laadullinen tutkimus, joka analysoinnissa käytetään rinnakkain tutkijatulkintaa ja nuorisolähtöistä tulkintaa. Molemmat noudattavat narratiivisen sisältöanalyysin perusteita	Nuorten tupakoimattomuuden edistäminen on jatkuva prosessi ja nuorten tupakkavalistusta tulisi uudelleen arvioida. Tupakkaa kokeilemattomien nuorten määrä on nousussa.
Warpenius, K., Holmila, M., Karlsson, T. & Ranta, J. 2015. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakointitutkimus. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. PDF-dokumentti	Tutkimus kokoaa asiantuntijoiden ajatuksia ja käsityksiä siitä, millaisia painopisteitä ehkäisevällä päihdetyöllä on tulevaisuudessa. Tavoitteena valottaa mahdollista päihteiden käytön kehityskulkua nuorten keskuudessa	Tutkimuksessa osallistujia olivat joukko kutsuttuja asiantuntijoita (50hlö), jotka muodostivat Delfoi-paneelin. Aineistokeruu oli kysely, joka oli suunnattu yksilölle ja siihen vastattiin anonyyminä. Tuloksia analysoitiin mallilla, jossa määrällisiä jakaumia yhdistettiin avointen vastausten laadulliseen sisällönanalyysiin	Tutkimukseen osallistuneen paneelin arvelujen mukaan alkoholin ja tupakan käyttö vähenee tulevaisuudessa, kun taas kannabiskokeilut lisääntyisivät. Ehkäisevän päihdetyön osalta keskeistä on vähentää Nuorten humalajuomista ja kokonaiskulutusta sekä ehkäistä Nuorten kannabis kokeiluja
ESPAD Group. 2016. Results from the European School Survey Project on Alcohol and	Alkoholia ja muita huumeita koskeva tutkimushanke. Tutkimusraportti esittelee eurooppalaisten	Tutkimuksessa on käytetty tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja kokeilusta 35 Euroopan maasta. Kyselyyn vastaajat ovat 15–16-vuotiaita,	Suomalaisten nuorten päihteiden käyttö ei eroa muista Euroopan maista. Tulokset ovat samaa luok-

Other Dryugs. ES-PAD Report 2015. Luxemburg: Puplications Office of the European union.	koulujen kuudennen tiedonkeruuaallon tuloksia.	jotka olivat luokkatilassa kyselypäivänä. Kysely toteutettiin ryväsotantana. Osa maista vastasi paperilomakkeelle ja osa sähköisesti.	kaa kuin muissakin Euroopan maissa ja Suomen luvut olivat keskitasoa
---	--	---	--

Saatekirje

Hei!

Tämä saatekirje ja Webropol-kysely on osa opinnäytetyötäni, jossa tutkitaan nuorten kokemuksia sosiaalisesta painostuksesta liittyen päihteiden käyttöön. Vastaajakunta on Mikkelin nuorisotilojen 15–17-vuotiaat kävijät. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi halutessasi koska tahansa. Mikäli keskeytät osallistumisen tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Vastaaminen tapahtuu nimettömästi. Vastauksista ei voi päätellä henkilöllisyyttäsi. Käsitellen vastaukset luottamuksellisesti. Tutkimusaineisto kerätään tätä opinnäytetyötä varten ja hävitetään kun tutkimus on valmistunut. Vastaamalla tähän kyselyyn annatte luvan käyttää vastauksianne opinnäytetyössä. Tutkimus valmistuu loppuvuodesta 2023, jonka jälkeen se on luettavissa Theseus-julkaisuarkistosta.

Vastattuasi kyselyyn, toimitathan ilmoituslapun vanhemillesi, jotta hänelle kulkee tieto vastaamisestasi kyselyyn.

Vastaathan kyselyyn 12.5 mennessä. Vastaan mielelläni kysymyksiin liittyen opinnäytetyöhöni! Olen todella kiitollinen jokaisesta vastauksesta, sillä ne mahdollistavat tutkimuksen toteutumisen.

Ystävällisin terveisin

Sosionomiopiskelija Petra Härkönen

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Mikkelin kampus

apeha001@edu.xamk.fi

Infokirje vanhemmille

Hyvä huoltaja,

Huollettavasi on vastannut Mikkelin nuorisotiloille jaettuun kyselytutkimukseen. Kyselytutkimus on osa opinnäytetyötä. Opinnäytetyössä tutkitaan nuorten kokemuksia sosiaalisesta painostuksesta päihteiden käyttöön. Kyselyn kysymykset liittyvät siihen, miten nuoret kokevat painostuksen päihteiden käyttöön.

Kyselyssä keskeinen käsite on sosiaalinen painostus/ryhmäpaine. Ryhmäpaineella tarkoitetaan sitä, että ryhmän mielipiteet saavat toisen ryhmän jäsenen muuttamaan näkökulmaansa ja tekemään ratkaisuja, joita ei välttämättä ilman ryhmää tekisi. Painostusta voi olla esimerkiksi yllyttäminen, uhkaaminen, osallistaminen tai kiristäminen (Parvinen & Pyykkö 2020.)

Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua loppuvuodesta 2023, jonka jälkeen se julkaistaan Theseus julkaisuarkistossa.

Vastaukset ovat anonyymejä, eikä niissä käsitellä minkäänlaisia henkilötietoja. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista, eikä vastaajien henkilöllisyyttä voi saada tietoon vastausten perusteella.

Ystävällisin terveisin,
Sosionomiopiskelija Petra Härkönen
apeha001@edu.xamk.fi

Kyselylomake

Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn nuorten kokemuksista sosiaalisesta painostuksesta päihteiden käyttöön. Opiskelen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa, sosiaalialalla. Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5 minuuttia.

Siirtymällä seuraavalle sivulle ja vastaamalla tähän kyselyyn olen ymmärtänyt, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja että kyselyyn vastaamisen keskeyttäminen on mahdollista milloin tahansa. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen ja peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöstä. Ymmärrän, että tietojani käsitellään luottamuksellisesti. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiini.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani opinnäytetyöhön. Olen saanut riittävät tiedot oikeuksistani, opinnäytetyön tarkoituksesta ja sen toteutuksesta sekä opinnäytetyön hyödyistä ja riskeistä. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan opinnäytetyöhön.

Kyselyssä puhutaan sosiaalisesta painostuksesta/ryhmäpaineesta. Ryhmäpaineella tarkoitetaan sitä, että ryhmän mielipiteet saavat toisen ryhmän jäsenen muuttamaan näkökulmaansa ja tekemään ratkaisuja, joita ei välttämättä ilman ryhmää tekisi. Painostusta voi olla esimerkiksi yllyttäminen, uhkaaminen, osallistaminen tai kiristäminen (Parvinen & Pyykkö 2020.) Vastaajana määrittelet kuitenkin itse sen, minkä koet painostukseksi!

Päihteillä tarkoitetaan tässä kyselyssä alkoholia, tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa, kannabista sekä muita laittomia huumeita. Kiitos jo etukäteen vastauksestasi!

-Petra

Minkä ikäinen olet? *

- 15
- 16
- 17

Mikä on sukupuolesi? *

- Nainen
- Mies
- Muu

Mitä koulua käyt tällä hetkellä? *

- Yläaste
- Ammattikoulu
- Lukio
- Nuoriso-opisto
- En opiskele tällä hetkellä

Oletko käyttänyt tai kokeillut seuraavia pähteitä. (maistaminen lasketaan kokeiluksi) *

Alkoholi	☐ Olen kokeillut	☐ Käytän säännöllisesti	☐ En ole kokeillut
Tupakka	☐ Olen kokeillut	☐ Käytän säännöllisesti	☐ En ole kokeillut
Sähkötu-
pakka	☐ Olen kokeillut	☐ Käytän säännöllisesti	☐ En ole kokeillut
Nuuska	☐ Olen kokeillut	☐ Käytän säännöllisesti	☐ En ole kokeillut
Kannabis	☐ Olen kokeillut	☐ Käytän säännöllisesti	☐ En ole kokeillut
Muu huume	☐ Olen kokeillut	☐ Käytän säännöllisesti	☐ En ole kokeillut

Minkä ikäisenä olet käyttänyt tai kokeillut ensimmäistä kertaa jotain päihdettä? *

- Alle 15
- 15
- 16
- 17
- En ole käyttänyt tai kokeillut mitään päihdettä

Oletko nähnyt alaikäisten läheistesi (kaverit, sukulaiset ym.) käyttävän tai kokeilevan päihteitä? *

- Kyllä
- En

Koetko joutuneesi painostuksen kohteeksi päihteiden käyttöön tai kokeiluun? *

- Kyllä
- En

Mitä päihteitä sinua on painostettu käyttämään tai kokeilemaan? (Voit valita useamman)

- Alkoholi
- Tupakka
- Sähkötupakka
- Nuuska
- Kannabis
- Muu huume, mikä?

- Minua ei ole painostettu käyttämään/kokeilemaan päihteitä

Onko painostus johtanut päihteiden käyttöön? *

- Kyllä
- Ei
- Minua ei ole painostettu

Kenen koet painostaneen sinua päihteiden käyttöön tai kokeiluun? (Voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Vanhemmat/huoltajat
- Kaverit
- Sukulaiset
- Sosiaalinen media
- Tuntematon henkilö
- Joku muu
- Minua ei ole painostettu käyttämään tai kokeilemaan päihteitä

Minkä ikäisenä olet kokenut painostusta päihteiden käyttöön/kokeiluun? (Valitse kaikki ikävuodet, joina olet kokenut painostusta) *

- Alle 15-vuotiaana
- 15-vuotiaana
- 16-vuotiaana
- 17-vuotiaana
- En ole tähän mennessä kokenut painostusta

Koetko painostuksen tulleen enemmän sosiaalisesta mediasta vai kasvokkain toisen ihmisen kanssa? *

- Sosiaalinen media
- Kasvokkain toisen ihmisen kanssa
- Yhtä paljon molemmista
- En ole kokenut painostusta

Millaista painostusta olet kokenut liittyen päihteiden käyttöön tai kokeiluun? (Voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Uhkailua
- Kiristämistä
- Syyllistämistä ("sä et koskaan tuu meidän kanssa mihinkään...")
- Manipulointia
- Osallistamista ("olisi tosi kiva, jos tulisit meidän kanssa.")
- Ryhmästä ulkopuolelle jättämistä
- Pakottamista
- Jatkuvaa pyytämistä mukaan päihteiden käyttöön (jankuttamista ym.)
- En ole kokenut painostusta

Kuinka usein koet painostusta päihteiden käyttöön? *

- Viikoittain
- Kuukausittain
- 2–6 kertaa vuodessa
- Noin kerran vuodessa
- En ole kokenut painostusta

Kuinka paljon koet sosiaalisen median aiheuttavan painetta nuorille päihteiden käyttöön tai kokeiluun? *

En yhtään

0

Paljon

10

Entä kuinka paljon koet sosiaalisen median aiheuttaneen painostusta päihteiden käyttöön ja kokeiluun juuri sinun kohdallasi? *

En yhtään
0

Paljon
10

Kuinka paljon painostusta päihteiden käyttöön koet tapahtuvan eri sosiaalisen median alustoilla? Valitse sopivin vaihtoehto kullekin sosiaalisen median alustalle

1-En yhtään

5- Paljon *

Snapchat	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Instagram	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Tiktok	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Jodel	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Discord	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Jäikö jokin oleellinen ja painostusta tuottava sosiaalisen median alusta mainitsematta edellisessä kysymyksessä?

Millaista painostusta sosiaalisessa mediassa tapahtuu? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

- Pakottaminen
- Kiristys
- Uhkailu
- Syylistäminen
- Manipulointi
- Osallistaminen
- Jatkuvaa pyytämistä mukaan päihteiden käyttöön
- Ulkopuolelle jättäminen
- Päihteiden ihannointi
- Jotain muuta, mitä?

Oletko käyttänyt päihteitä vain koska sinua on painostettu? *

- Kyllä
- En
- Minua ei ole painostettu

Uskotko, että ilman painostusta olisit ollut käyttämättä/kokeilematta päihteitä alaikäisenä? *

- Kyllä
- En
- En ole kokeillut päihteitä alaikäisenä

Jos joku painostaa käyttämään päihteitä, voiko siitä mielestäsi kieltäytyä? *

- Kyllä
- Ei

Miten päihteiden käytöstä voi kieltäytyä?

